

30 november—1 december

Debatter m. m.

Torsdagen den 30 november

Sid.

Svar på enkla frågor:

av herr Björk (s) ang. statlig insyn i och kontroll av privata opinionsmättningsinstitut	3
av herr Ahlmark (fp) om sänkning av rösträttsåldern till 18 år	4
av fru Hamrin-Thorell (fp) ang. tidpunkten för proposition med anledning av familjerättskommitténs betänkande om äktenskapsrätt	6
av herr Arvidson (h) ang. anläggande av reningsverk för avloppsvatten	7
av herr Eriksson, Karl-Erik, (fp) ang. domänverkets organisation	8
av fru Hamrin-Thorell (fp) ang. vård i fosterhem och ersättning därför	8
Svar på interpellation av fru Ohlsson, Lilly, (s) ang. ersättning för vård i fosterhem	8
Interpellation av herr Kristiansson, Axel, (cp) ang. jordbruks-rationaliseringen och därmed följande arbetslöshet	18

Fredagen den 1 december

Svar på interpellation av herr Palm (s) ang. placering av utländska läkare i praktiktjänst	21
--	----

Torsdagen den 30 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Ang. statlig insyn i och kontroll av privata opinionsmätninginstitut

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER** erhöll ordet för att besvara herr *Björks* (s) fråga angående statlig insyn i och kontroll av privata opinionsmätninginstitut, vilken fråga inlagt i kammarens protokoll för den 22 november, och anförde:

Herr talman! Herr Björk har frågat mig om det föreligger behov av statlig insyn och kontroll i fråga om privata opinionsmätninginstitut, som anlitas av statliga eller statligt finansierade institutioner och organ.

Jag vill erinra om att statliga myndigheter och kommittéer sedan år 1954 anbefallts att anlita statistiska centralbyråns utredningsinstitut för olika statistiska undersökningar. När det gällt intervjuundersökningar har privata opinionsmätninginstitut erhållit uppdrag för myndigheters och kommittéers räkning. Numera torde centralbyrån kunna åta sig flera uppdrag, varför statliga myndigheters och kommittéers önskemål om intervjuundersökningar nu i större utsträckning än tidigare bör kunna tillgodoses av ämbetsverket.

I den mån den statlige beställaren ändå utnyttjar privata företag måste beställaren givetvis förvissa sig om att uppläggningsen av undersökningen, liksom dess genomförande och resultatredovisning tillfredsställer sådana sta-

listiska och metodologiska krav, som ställs av erkända vetenskapsmän och av statistiska centralbyråns expertis. Resultaten av opinionsmätningarna kan påverka politiska ställningstaganden och allmänhetens inställning till de politiska partierna, ett förhållande som understryker vikten av att beställaren kontrollerar att undersökningen uppfyller högt ställda krav på vetenskaplig noggrannhet.

Självfallet är det av vikt att de personer som intervjuas har säkra garantier för att deras uppgifter behandlas konfidentiellt. Uppgifter som lämnas till statistiska centralbyrån eller andra statliga myndigheter är skyddade genom sekretesslagen.

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för hans svar på min fråga. Det är ett glädjande besked att statistiska centralbyrån numera kan åta sig fler uppdrag av det slag som det gäller här. I opinionsmätningarnas korta historia har det gång på gång inträffat att institutioner på området, vilka till en början förefallit tillförlitliga, med tiden avslöjat allvarliga brister både när det gällt valet av undersökningsmetodik och den praktiska tillämpningen av denna metodik. Detta måste skapa en känsla av osäkerhet, särskilt i de fall där skattebetalarnas pengar används för undersökningar som är avsedda att på ett eller annat sätt vägleda statsmakternas handlande.

Opinionsmätningarnas värde i och för sig är omstritt, och det finns väl på en del håll en benägenhet att överskatta betydelsen av smärre procentuella förskjutningar i redovisade undersökningar. Men om man erkänner att des-

Om sänkning av rösträttsåldern till 18 år

sa mätningar kan ha ett värde, blir det desto angelägnare att både statliga och privata institutioners verksamhet på området underkastas en strikt vetenskaplig kontroll såväl i fråga om valet av metodik som i fråga om urvalet av intervjuobjekt. Också skyddet av konfidentiellt lämnade svar, som statsministern här erinrade om, har givetvis sitt intresse i sammanhanget.

När det gäller privata institutioner på området tillkommer den extra osäkerhetsfaktorn att det privata vinstintresset kan locka till val av metoder och urval av personer som minskar undersökningskostnaderna men därmed också tillförlitligheten hos resultaten.

Herr talman! Detta är verkligen ingen akademisk fråga. Om det tillåts mig, vill jag hänvisa till högerns huvudorgan, Svenska Dagbladet, som i ett aktuellt fall förklarat att det får vara måttat på missöden vid opinionsundersökningar, att alltför enkla fel knappast kan tolereras och att en otillfredsställande kontroll av materialet undergräver tilltron till undersökningarna.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om sänkning av rösträttsåldern till 18 år

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet KLING erhöll ordet för att besvara herr Ahlmarks (fp) fråga om sänkning av rösträttsåldern till 18 år, vilken fråga intagits i kammararens protokoll för den 23 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Ahlmark har frågat mig om regeringen kommer att förelägga värriksdagen förslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år.

Som riksdagen tidigare har uttalat föreligger ett samband mellan rösträttsåldern och myndighetsåldern. Frågan om en sänkning av dessa åldersgränser är aktuell både i Sverige och i andra nordiska länder. Nordiska överlägg-

ningar i ämnet har upptagits på ministernivå. Jag kan för dagen inte säga annat än att en så kraftig sänkning som till 18 år inte övervägs i något av de nordiska länderna.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga. Jag fattar det så att regeringen *inte* kommer att föreslå värriksdagen att sänka rösträttsåldern till 18 år. Det betyder att vi missar chansen att sänka rösträttsåldern i samband med det första valet till den nya enkammarriksdagen 1970. En sänkning kan i så fall bli aktuell först 1973, om den nuvarande regeringen får bestämma.

Herr Kling hänvisar till sambandet mellan rösträttsåldern och myndighetsåldern. Det är, såvitt jag kan förstå, en godtycklig ståndpunkt och en ganska dålig undanflykt.

Den är godtycklig först och främst av det skälet att vi i dag inte har någon sammankoppling mellan rösträttsålder och myndighetsålder. Rösträttsåldern är ju 20 år och myndighetsåldern är 21. Den är godtycklig också av det skälet att man lika gärna kan säga att det skall vara en sammankoppling mellan rösträttsålder och värnpliktsålder — då blir det 18 år. Eller en sammankoppling mellan rösträttsålder och den ålder när man får ingå och avsluta tjänsteavtal — då blir det också 18 år. Eller samma år som man i huvudsak blir straffmyndig — då blir det åter 18 år — eller någon annan skyldighet som inträder i den åldern.

Folkpartiet och centern kräver därför en sänkning av rösträttsåldern till 18 år. Vi gör det därför att vi tror att förmågan att följa samhällsdebatten nu inträder mycket tidigare än förr. Den förbättrade utbildningen, den längre skoltiden, den ökade samhällskunskapen i skolorna, elevdemokratins utveckling, ökad bok- och tidningsläsning, televisionens frammarsch — allt detta

gör det rimligare än tidigare att sänka rösträttsåldern.

Mittenpartierna har också fått stöd av enskilda socialdemokrater och högermän. Men majoriteten har hittills envist sagt nej. Herr Klings svar i dag signalerar ingen ändring i den negativa attityden. Men för att ingen oklarhet skall råda vill jag fråga justitieministern om jag fattat hans svar rätt: Är det den nuvarande regeringens mening att en sänkning av rösträttsåldern kan ske *tidigast* till valet 1973?

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag tror att herr Ahlmark har missuppfattat gällande bestämmelser, när han påstår att det inte längre föreligger något samband mellan rösträttsålder och myndighetsålder. Rösträttsåldern inträder ju inte vid 20 år utan året efter det man fyllt 20. Det sakliga sambandet finns kvar, även om tekniska skäl, bl. a. hänsyn till röstlängdernas upprättande, har gjort att bestämmelsen formulerats på detta sätt. Om man skulle välja den ålder när en person får ingå tjänsteavtal, skulle man inte stanna vid 18 år, utan då fick man gå ned till 16, enligt gällande bestämmelser.

Herr Ahlmarks sista fråga till mig tyder på, såvitt jag förstår, att herr Ahlmark har missuppfattat också mig. Jag har inte sagt i svaret att det inte kommer något förslag om röstrettssänkning nästa år. Jag har bara sagt att man inte i något nordiskt land har övervägt en så kraftig sänkning som till 18 år. Men överläggningar pågår fortfarande mellan de nordiska ländernas justitieministerier, både om rösträttsåldern och om myndighetsåldern. Jag hoppas att vi efter årsskiftet skall kunna lämna närmare besked från dessa överläggningar.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Det är naturligt att man tolkar svaret som en undanflykt. 1966

Om sänkning av rösträttsåldern till 18 år hette det ju att vi inte kan besluta i denna fråga därför att det sitter en utredning. I februari i år sade man att vi inte kan besluta därför att utredningen har kommit, och nu skall man se på remissvaren. Nu säger man att vi inte kan ge besked, ty vi skall samordna våra bestämmelser med de övriga nordiska länderna.

I herr Klings svar i dag står att »en så kraftig sänkning som till 18 år inte övervägs i något av de nordiska länderna». Eftersom Sverige är ett av de nordiska länderna, trodde jag att det innebar att man inte heller i Sverige övervägde en så kraftig sänkning.

Av herr Klings senaste anförande framgår trots detta att regeringen fortfarande håller möjligheten öppen att förelägga vårriksdagen ett förslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år. Är det riktigt uppfattat?

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! När jag säger »inte i något av de nordiska länderna», så inbegriper jag också Sverige. Det trodde jag borde vara helt självklart. Men frågan är bara hur långt sänkningen skall gå. Jag sade att inget land i Norden överväger att gå ned till 18 år.

Men det finns ju vissa mellanled mellan 18 och 20—21 år, som vi nu har.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Vi har i dag en röstrettsålder på 20 år. Jag föreslår en sänkning till 18 år. Herr Kling säger att det också finns andra möjligheter att sänka. Kommer alltså regeringen att föreslå vårriksdagen en sänkning till 19 år? Är det tanken?

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Det tycks vara omöjligt att lära herr Ahlmark att rösträttsåldern inte är 20 år, utan rösträttsåldern inträder året efter det man fyllt 20 år.

Ang. tidpunkten för proposition med anledning av familjerättskommitténs betänkande om äktenskapsrätt

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. tidpunkten för proposition med anledning av familjerättskommitténs betänkande om äktenskapsrätt

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **KLING** erhöll ordet för att besvara fru *Hamrin-Thorells* (fp) fråga angående tidpunkten för proposition med anledning av familjerättskommitténs betänkande om äktenskapsrätt, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 15 november, och anförde:

Herr talman! Fru Hamrin-Thorell har frågat mig när proposition på grundval av familjerättskommitténs betänkande rörande äktenskapsrätt kan förväntas.

Jag avser att under år 1968 lägga fram förslag till ändringar i reglerna om äktenskaps ingående och upplösning. Förslaget skall granskas av lagrådet. Avsikten är att proposition om möjligt skall läggas fram till 1968 års höstriktdag.

När proposition på grundval av övriga delar av kommittéförslaget kan föreligga är ännu svårt att ange. Anledningen härtill är att förslaget rörande efterlevande makes rätt i boet har kraftigt kritiserats under remissbehandlingen och fordrar ytterligare överväganden. Olika lösningar prövas för närvarande inom justitiedepartementet, och en departementspromemoria i ämnet är under utarbetande. Promemorian kommer att remissbehandlas. De frågor om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar i övrigt, som aktualiseras genom familjerättskommitténs betänkande, bör behandlas i samband med frågan om efterlevande makes rätt. Detsamma gäller förslaget om vidgad arvsrätt för utomäktenskapliga barn. Jag ämnar i detta sammanhang också lägga fram förslag till nya regler om fastställande av faderskap till sådana barn. Det rör sig

alltså här om ett ganska omfattande lagstiftningskomplex. Man måste räkna med att det fortsatta arbetet inom justitiedepartementet liksom lagradsbehandlingen blir tidskrävande.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Det är inte mycket att tillägga. Jag ställde frågan delvis i eget intresse, därför att jag har varit ledamot av familjerättskommittén. Men även därför att jag ansåg att frågan var av stort allmänt intresse, eftersom verkningarna för många människor naturligtvis blir genomgripande.

Familjerättskommitténs arbete har ju varit grundat på ett nordiskt samarbete för att få så enhetliga lagbestämmelser som möjligt inom familjerättens område. Man kunde kanske misstänka att det hade hakat upp sig på något sätt. Så har emellertid tydligen inte varit fallet efter vad jag kan utläsa ur justitieministerns svar — ty på det sättet får man väl tolka svaret. Jag konstaterar med tillfredsställelse att åtminstone en del av familjekommitténs förslag kommer att så snabbt föreläggas riksdagen.

Herr statsrådet **KLING**:

Herr talman! Vi hade ett nordiskt justitieministermöte i Stockholm den 24 oktober, och då behandlades bl. a. frågorna om äktenskaps ingående och upplösning. Det visade sig att vi under de fortsatta överläggningarna kommit fram till större rättslikhet än vi hade vågat hoppas på när vi tog del av de olika kommittéförslagen.

Jag är den förste att beklaga att vi inte tidigare kunnat få fram en proposition grundad på familjekommitténs förslag. Vi har emellertid i departementet en arbetsbörda som väl är större än någonsin tidigare. För 20 minuter sedan kom jag från en beredning i departementet med mina närmaste medarbetare. Vi kom under denna beredning

Ang. anläggande av reningsverk för avloppsvatten

fram till att vi för lagrådsföredragningar under nästa år behöver 30 månader och under 1969 cirka 50 månader. Med den nya avdelning lagrådet har fått har det en kapacitet på 18 månader om året. Det är alldeles självklart att vi måste överväga att vidta åtgärder.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. anläggande av reningsverk för avloppsvatten

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST** erhölet ordet för att besvara herr **Arvidsons** (h) fråga angående anläggande av reningsverk för avloppsvatten, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 24 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Arvidson har frågat om vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att påskynda byggandet av avloppsreningsverk för att hejda den snabba tilltagande vattenföroreningen.

Utbyggnaden av reningsverk — som är en kommunal angelägenhet — har ökat mycket kraftigt under den senaste 10-årsperioden. Höggradiga reningsverk fanns år 1955 i tätorter med sammanlagt 200 000 personer. Motsvarande antal är nu omkring 2 miljoner. Denna utveckling måste självfallet fortsätta. Reningsverken måste också göras mera effektiva. Naturvårdsverket har föreslagit att statsbidragsbestämmelserna för vatten- och avloppsanläggningar ändras i detta syfte. Det är min förhoppning att proposition i ämnet skall kunna lämnas till nästa års vårriksdag.

Herr **ARVIDSON** (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra ett tack för svaret på min enkla fråga. Jag kan väl avslöja att jag är nöjd med svaret.

Jordbruksministern vet att jag har

den stora förmånen att vara född vid en å, och jag har bott vid en å i nästan hela mitt liv — och det lär vara en oerhört stor förmån. Jag sade *nästan* hela mitt liv. Under de sista tio åren har jag inte kunnat kalla Kävlingeån, som det nu är fråga om, för en å. Jag kallar den för en öppen kloakledning med vidrig stank.

Det är kanske fel att dra upp Kävlingeån efter den förnäma debatt vi hade i går om något så tjugigt som Vindelälven. Men jag kan försäkra att Kävlingeån med sina åtta forsar, om man vågar kalla dem så i norrlänningars närvaro — det är meterhöga fördämningar — också kan vara tjugigt eller har varit tjugigt. Och processerna på 1700-talet om fiskerätten vittnar om att det funnits gott om fisk i ån. Detta i sin tur är ett bevis för att vattnet varit rent. Men nu är det förstört. Industrierna började — Sockerbolaget föregick med dåligt exempel. Varje höst förstörde man tonvis med fisk genom utsläpp. Man neutraliserade syret, och fisken dog. Men jag skall säga som det är, att den industrin har bättrat sig, och det är väl inte någon större risk här längre. Hur det är med andra industrier vågar jag inte säga, men vi vet ju i alla fall att utsläppen i våra åar är ett fördärv. De förgiftar fullständigt vattnet, och fisken dör. Vattnet rinner till Öresund, och där är det lika illa beställt, och kommunerna har sitt ansvar att ta på sig. Tyvärr är också en och annan jordbrukare medbrottsling, men värst är ändå avloppen från samhällena. Jag kan tillägga att jag sett i tidningen att problemet finns också här uppe i Stockholm, jag tror det var på Lidingö.

Statsrådet säger att utbyggnaden av reningsverk har ökat, och han hoppas att denna utveckling skall fortsätta. Han signalerar till sist att det är hans förhoppning att en proposition i ämnet skall föreläggas vårriksdagen. I så fall har jag än en gång anledning att säga ett hjärtligt tack till statsrådet.

Ang. domänverkets organisation — Ang. ersättning för vård i fosterhem

Herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Också jag har i många år — även om jag inte bor så nära Kävlingeån som herr Arvidson — haft anledning dela hans uppskattning av att man har vattendrag i Skåne. Vi får naturligtvis erkänna att bruset från Kävlingeån inte är så kraftigt som bruset från Vindelälven, men å andra sidan vill jag säga i denna debatt just om rent vatten att Kävlingeån är värd att erinra om i detta sammanhang. Direktör Wolfs mycket stora ansträngningar att i Skåne åstadkomma ett rent vattendrag var knutna just till Kävlingeån. Jag vill tillägga att han hade ett starkt stöd hos flertalet markägare kring Kävlingeån när det gällde att åstadkomma en verklig sanering och förbättring av vattendraget och företa inplantering av fisk. Det visade sig emellertid att ett par industrier år efter år omöjliggjort ett resultat av dessa mycket energiska ansträngningar från en mans sida med stöd av andra att försöka åstadkomma en rening av vattendraget. Det var industrierna som nonchalerade kraven på en rening. Därför tycker jag att Kävlingeån passar in i debatten om strävandena till rent vatten och en bättre miljö.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. domänverkets organisation

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST** erhöll ordet för att besvara herr *Karl-Erik Erikssons* (fp) fråga angående domänverkets organisation, vilken fråga inlagts i kammarens protokoll för den 21 november, och anförde:

Herr talman! Herr Karl-Erik Eriksson har frågat mig om jag tänker låta riksdagen pröva det av domänverkets organisationskommitté i år framlagda förslaget.

Som svar vill jag meddela att proposition i ämnet avses lämnas 1968 års riksdag.

Herr **ERIKSSON, KARL-ERIK**, (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Holmqvist för svaret. Låt mig understryka att jag är helt tillfredsställd med statsrådets svar. Med hänsyn till det stora allmänna intresse som domänstyrelsens framtida organisation och kommande distriktsindelning har, är det säkert en riktig bedömning av statsrådet att låta riksdagen pröva det av organisationskommittén framlagda förslaget.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. ersättning för vård i fosterhem

Statsrådet fru **ODHNOFF**, som tillkännagivit, att hon hade för avsikt att vid detta sammanträde i ett sammanhang besvara *dels* fru *Hamrin-Thorells* (fp) fråga angående vård i fosterhem och ersättning därför, vilken fråga inlagts i kammarens protokoll för den 15 november, *dels ock* fru *Lilly Ohlssons* (s) interpellation angående ersättning för vård i fosterhem, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Fru Lilly Ohlsson har frågat om jag — för att ge underlag för en bedömning av behovet av åtgärder — är beredd medverka till en kartläggning av fosterlönernas storlek och därmed sammanhängande frågor.

Fru Hamrin-Thorell har frågat om jag anser att det ur barnens synpunkt är lämpligt med vård i bra fosterhem och att 255 kronor i månaden är en ersättning som svarar mot kostnaderna för barnet samt dess vård och fostran.

Jag avser att besvara frågorna i ett sammanhang.

Enligt den senast tillgängliga statistiken finns det omkring 25 000 foster-

barn i vårt land. I denna siffra ingår också barn över 16 år, som inte är fosterbarn i barnavårdslagens mening, men som placerats för vård i enskilt hem.

Ca 10 000 av barnen är överlämnade privat till fosterhem, dvs. dessa barn är inte omhändertagna för samhällsvård. Fosterhemmen måste ändå vara godkända av barnavårdsnämnden och fosterföräldrarna har en viss uppgiftsskyldighet. Vidare är hemmen underkastade tillsyn. Fosterlönen betalas emellertid inte av barnavårdsnämnden utan är en sak mellan de biologiska föräldrarna och fosterföräldrarna.

I de fall där barnen är omhändertagna för samhällsvård betalas däremot fosterlönen av kommunen efter överenskommelse med fosterhemmet. Bedömningen av vilken fosterlön som skall utges ankommer alltså på kommunen. Fosterlönernas storlek varierar både för en och samma kommun och mellan kommunerna inbördes. Som fru Ohlsson framhållit i sin interpellation torde detta bl. a. bero på av vilken anledning barnet placerats i fosterhemmet.

Inom socialstyrelsen pågår en undersökning om vilka som är de vanligaste orsakerna till att barn lämnas på barnhem. Frågeformulär har sänts ut till samtliga barnhem i landet och avser tiden 1/2—1/11 1967. De bearbetas f. n. inom socialstyrelsen. Genom undersökningen får man samtidigt ett värdefullt material när det gäller fosterbarnen, eftersom det ofta är så att barnen under en övergångstid placeras på barnhem för att sedan komma till fosterhem.

Jag tror att man kan spåra samma utveckling när det gäller fosterbarnsvården som på andra sociala vårdområden, nämligen att de okomplicerade fallen blir färre till följd av den ekonomiska utvecklingen. Just när det gäller fosterbarnsvården spelar naturligtvis också den ändrade inställningen till ogifta mödrar en stor roll med de

Ang. ersättning för vård i fosterhem psykologiska och ekonomiska konsekvenser den fört med sig.

Samtidigt har de svåra fosterbarnsfallen, med exempelvis beteenderubbningar av olika slag, ökat. Detta i sin tur torde hänga ihop med att man strävar efter att inte behålla dessa barn på institution längre tid än som är absolut nödvändigt utan i stället placera ut dem i fosterhem. Denna strävan som jag helt ansluter mig till, har uttryckligt stöd i 1960 års barnavårdslag. Det kan i sammanhanget vara av intresse att notera, att de flesta landsting lämnar ekonomiskt stöd till kommunerna när det gäller fosterhemsvård för svårplacerade barn.

År 1965 utfärdade kommunförbunden en rekommendation till kommunerna om ett normalbelopp för fosterlöner när det gäller barn som omhändertagits för samhällsvård. Beloppet anknöts till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring och utgör f. n. 255 kr. i månaden. I detta belopp ingår dock inte det allmänna barnbidraget, som regelmässigt betalas till fosterföräldrarna i dessa fall. I rekommendationen sägs bl. a. att det kan vara motiverat att utge högre — och ibland avsevärt högre — belopp om barnet kräver särskilt arbete på grund av fysiska eller psykiska handikapp.

Frågan om barnkostnadernas storlek har behandlats i flera sammanhang utan att man har kunnat komma fram till något bestämt belopp. Detta beror delvis på att kostnaderna varierar med barnets ålder. Allmänt kan sägas att varken 255 kronor eller — om man lägger till det allmänna barnbidraget — 330 kronor i månaden innefattar någon nämnvärd ersättning för barnets vård och fostran, om man därmed avser ersättning för det arbete fosterföräldrarna lägger ner. När det gäller barn som kräver särskilt arbete på grund av psykiskt eller fysiskt handikapp betalar flera kommuner, speciellt storstäderna, belopp som ligger betydligt högre,

Ang. ersättning för vård i fosterhem

ibland uppmot och över 1 000 kronor i månaden.

Barnvårdsstatistiken är f. n. inte upplagd så, att man kan utläsa fosterlönernas storlek. Enligt förslag som utarbetats av en arbetsgrupp för översyn av socialvårdsstatistiken — i vilken bl. a. socialstyrelsen och kommunförbunden varit representerade — kommer emellertid statistiken att läggas om fr. o. m. år 1969 så att det blir möjligt att få bättre uppgifter om fosterlönerna. Denna omläggning ger dock inte resultat förrän om flera år. Jag delar därför fru Ohlssons uppfattning att det är lämpligt att nu göra en undersökning av hur kommunförbundens rekommendation följts. Socialstyrelsen är beredd att göra en kartläggning av fosterlönernas storlek och därmed sammanhängande frågor.

Fru **OHLSSON, LILLY**, (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Odhnoff för det positiva svaret på min fråga. Fosterlönerna är visserligen en rent kommunal angelägenhet, men även staten har ett intresse av att fosterlönerna hålls på en anständig nivå.

Man kan anta att ungefär hälften av fosterbarnen i vårt land bedöms som normalfall, och det är alltså för denna grupp som normalbeloppen fastställts till 255 kronor i månaden. Därutöver tillkommer vanligen även ersättning för kläder, läkarvård, medicin, resekostnader m. m.

På några håll, bl. a. i Malmöhus län, utgår efter läkarutlåtande ett tilläggsbidrag på högst 200 kronor per månad.

Beträffande specialfosterhemmen som tar emot psykiskt eller fysiskt handikappade barn betalas, som statsrådet påpekar i sitt svar, betydligt högre fosterlöner.

Ett speciellt problem utgör de barn som inte är omhändertagna av barnvårdsnämnd. De vistas vanligen hos nära släktingar, t. ex. far- eller morför-

äldrar. Fosterlönerna i dessa fall är, vilket statsrådet framhåller, en sak mellan de biologiska föräldrarna och fosterföräldrarna. Lörens storlek torde genomsnittligt ligga betydligt under de 255 kronorna.

Den kartläggning av fosterlönernas storlek som socialstyrelsen är beredd att göra är alldeles nödvändig för ett ställningstagande till problemet om fosterlönernas storlek. Det vore inte ur vägen om även andra som deltagit i debatten i denna fråga hade kunnat studera saken innan de tog ställning. Det hade gagnat debatten.

Lika angelägen som kartläggningen av fosterlönernas storlek är den aviserade undersökningen om orsakerna till omhändertagandena. Statsrådet Odhnoff framhåller i sitt interpellationssvar att det är rimligt att anta att fosterbarnsvården alltmer tenderar att bli en vård av psykiskt eller fysiskt avvikande barn och att en anpassning av fosterlönernas storlek sker i enlighet med denna utveckling. Men det är bara den ena sidan av saken. Den andra är bristen på daghemsplatser och annan samhällelig barntillsyn, som gör att far- och morföräldrar i allt större utsträckning får fungera som fosterföräldrar. Även här har samhället ett ansvar — inte bara när det gäller tillsynen. Också den ekonomiska kompensationen måste in i bilden.

Vi är alltså på väg mot en mycket differentierad fosterbarnsvård. I viss utsträckning har samhället också anpassat fosterlönerna därefter. Men vi har långt till en verklig anpassning.

I det förlängda perspektivet är jag övertygad om att ett omhändertagande av barn för fosterbarnsvård kommer att innebära en yrkesinriktning av fosterföräldrarna, med de krav som nödvändigtvis då måste ställas på yrkeskunskaper, vidareutbildning och samarbete med de barnvårdande myndigheterna. Det betyder också löner i vedertagen bemärkelse, därmed också skattskyldighet.

För barn som lämnas privat till fosterhem bör familjedagshemsutredningens principer kunna vara vägledande.

Herr talman! De kartläggningar som pågår om fosterbarnen och därmed sammanhängande frågor är utomordentligt värdefulla. De utgör ett alldeles nödvändigt underlag för en bedömning av nuläget och för ett ställningstagande till fosterlönernas framtida utformning. Det inser alla som har ambitionen att föra en seriös debatt i denna fråga. Att som görs — även i denna kammare — skära alla fosterlöner över en kam, kan rimligen inte ha mer än ett syfte. Och det är sannerligen inte fosterbarnens eller ens fosterföräldrarnas bästa.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Odhnoff få framföra mitt tack för svaret på min enkla fråga. Eftersom det sammankopplats med svaret på en interpellation torde jag ha möjlighet att utveckla mina synpunkter något utförligare.

Jag kan i flera avseenden instämma med fru Ohlsson, även om jag kanske i någon mån vill opponera mot yttrandet att det skulle vara så många som skär alla fosterbarn eller alla, som behöver omhändertas i fosterhem, över en kam. Jag tror knappast att många är så okunniga att de gör det.

Min fråga till statsrådet ställdes närmast med anledning av ett yttrande, det måste jag erkänna, som statsrådet för en kort tid sedan fällde i TV. Av yttrandet fick åhörarna det otvetydiga intrycket att statsrådet knappast ansåg en ökning av ersättningen till fosterföräldrarna erforderlig utöver den rekommendation som har givits av kommunförbunden — i runt tal 255 kronor i månaden, som statsrådet själv har påpekat. Detta yttrande väckte självfallet uppseende såväl bland barnavårdsmyndigheterna som bland fosterföräldrarna. Till dem som inte delade statsrå-

Ang. ersättning för vård i fosterhem
dets uppfattning hörde byråchefen Göta Rosén i socialstyrelsen, såvitt man kunde döma av hennes uttalande i samma debatt.

Statsrådets motivering för obenägenheten att öka fosterhemsersättningen måste förefalla fosterföräldrar, som åtar sig att vårda andras barn i hemmen, vare sig det nu gäller friska barn som måste placeras i enskilda hem eller missanpassade barn, närmast som en förolämpning. Jag citerar: »Det får inte bli en födkrok att upplåta sitt hem för omhändertagandet av andras barn.» Risken för att återgå till gamla, onda tider skulle bli stor om ersättningen höjdes.

Självfallet frågade sig många, i likhet med några av deltagarna i TV-programmet, varför just denna grupp av kvinnor skulle bli mindre benägen att ägna omsorger åt de barn som de tagit om hand än den personal som tar hand om barnen vid institutionerna. Ingen förutsätter väl att rekryteringen av god personal till institutionerna — eller till de vårdande yrkena över huvud taget — skulle bli sämre om lönesättningen förbättras; inte heller att en uppflyttning någon lönegrad av en anställd vid ett barnhem skulle inverka ogynnsamt på hennes vilja att göra sitt allra bästa. Jag och många med mig tror, att ersättningen aldrig kan bli så hög — det ser nog myndigheterna till — att fosterföräldrarna får en sådan förtjänst att de enbart av den anledningen tar sig an ett fosterbarn.

Vi måste nog, herr talman, förr eller senare — helst förr — ta ställning till om ersättningen till fosterhemmen, varifrån den än utbetalas, enbart skall gälla själva kostnaderna för barnen. Skall inte också det arbete, som främst mödrarna i fosterhemmen lägger ned, åtminstone i någon utsträckning ersättas av samhället? I så fall är ju betalningen bedrövligen liten; och det torde statsrådet Odhnoff ha en personlig erfarenhet av liksom alla vi andra som har eller har haft barn i vår vård. Det vore intres-

Ang. ersättning för vård i fosterhem

sant att få veta, om familjeministern har funderat över detta principiella problem och bildat sig en uppfattning om det.

Vi vet alla att det alternativ, som samhället har när det gäller att ta hand om de barn som inte kan placeras i fosterhem, är oerhört mycket dyrare. De senaste siffrorna visar att varje barn på ett vårdhem i netto kostar 60 kronor om dagen. För spädbarn är kostnaden 55 kronor. På upptagningshemmen är siffran 62 kronor och i specialhemmen 66 kronor. De svåraste fallen, det vill säga de som tas om hand på Skå, kostar ju upp emot 150 kronor om dagen.

För samhället skulle det alltså under alla förhållanden bli oerhört mycket billigare, även om samhället ersatte barnens vård i enskilt hem med ett betydligt större belopp än vad som nu sker.

Jag vet naturligtvis inte vilken ståndpunkt som familjeministern kommer att ta till det förslag angående familjedaghemmen, deras utvidgning och ersättningen till familjedaghemsmammorna, som nyligen framlagts och som fru Ohlsson också hänsyftade på. Men det måste förefalla fosterföräldrar bra besynnerligt, om det skall bildas en kår av familjedaghemsföräldrar — vilket jag i princip ingenting har emot utan snarare tvärtom — som skall få en rejäl ersättning för att de tar hand om andras barn under dagen då föräldrarna arbetar, medan de som har hela ansvaret för barnen dygnet om skall ställas i ett sämre ekonomiskt läge. Men till det får vi väl möjligheter att återkomma i en senare debatt.

Frågan om omhändertagandet av barn och ungdom i fosterhem har varit uppe i riksdagen flera gånger på initiativ av folkpartiet. 1962 framställde min partikollega i andra kammaren herr Enskog en interpellation till statsrådet Nilsson om statsbidrag till kommuner som själva ordnar fosterhem för ungdomar i enskilda familjer, och i detta fall gällde det dem som annars

skulle tas in på ungdomsvårdsskolor. Svaret var inte särskilt positivt den gången heller.

1965 inlämnades två motioner i samma fråga. Den ena stod jag själv för här i kammaren, och för den andra stod fru Elvy Olsson. Vi påpekade då statens skyldighet att bidra till vård i enskilda hem av framför allt asocial och kriminell ungdom och begärde en skyndsam utredning. Fru Olsson framhöll i likhet med vad jag nu har sagt att ersättningen får sättas mycket högt om det skall gå att göra förtjänster av någon större omfattning inom det yrket. Möjligheterna att få fram goda hem kan inte gärna försämrats om skälig ersättning utgår. Även den motionen utmynnade i ett utredningskrav.

Det var allmänna beredningsutskottet som behandlade motionerna i ett sammanhang. I det utlåtande som riksdagen fick att behandla framhölls att ersättningsarna till fosterhem i många kommuner inte är av tillfredsställande storlek. Utskottet behjärtade vidare motionärernas syfte att få till stånd ett förbättrat ekonomiskt stöd till vårderna i enskilda hem och omhändertagandet av barn och ungdom. Det var det klarspråk som riksdagen också anslöt sig till. Men riksdagsmajoriteten, dvs. socialdemokraterna, ville givetvis inte vara med om ens en utredning. Utskottet gick, trots vad jag anfört, emot en sådan utredning, och det gjorde även riksdagen. Man skyllde på att det var praktiska och administrativa problem som var svåra att lösa. Det tycker jag är de obotfärdigas förhinder. Vi löser så många administrativa problem vid varenda riksdag, och problem som är besvärligare än dessa. Det är alltså inget godtagbart skäl.

Till slut, herr talman, är det enligt min mening så betydelsefullt vad en familjeminister nu ger till känna offentligt i dessa sammanhang, att jag vore tacksam få svar på de frågor jag ställt och på ännu en fråga. Är den tolkning riktig som gavs av statsrådets

uttalande i en radiodiskussion med bl. a. doktor Jonsson i Skå att — och nu citerar jag pressen ty jag hörde inte diskussionen men jag såg TV-programmet — »på den statliga sidan har vi ingen känsla av att det är de låga fosterlönerna det hänger på, om det är svårt att skaffa fosterhem».

I så fall har nog många av dem som skall skaffa fosterhem en annan uppfattning. Är detta statsrådets uppfattning, så inser jag att det knappast kan bli någon ändring så länge statsrådet Odhnoff innehar ämbetet.

Jag kan kanske få en närmare uttolkning av statsrådets inställning. Den gick nämligen inte att utläsa ur det svar jag har fått i dag.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Fru Ohlsson tog upp statens insats i fråga om fosterlönen. Vad staten svarar för är bara den ersättning som lämnas för vård i enskilt hem av ungdomsvårdsskoleelever, och dessa ersättningar är högre än normalbeloppet, i många fall betydligt högre. Statens genomsnittskostnad per hem är omkring 370 kronor, men det belopp hemmen får ligger vanligen vid 500 å 600 kronor, eftersom eleverna betalar en viss del av sin arbetsförtjänst till fosterhemmen. Maximiersättningen ligger i princip på 800 kronor, men det har hänt att ersättningar på 1 000 kronor har betalats i svåra fall. Oftast är det då fråga om ungdomar som inte har någon arbetsförtjänst

Såsom nämnts av fru Ohlsson finns det varierande fosterbarnsförhållanden, och detta var jag också inne på i mitt svar. Ett ytterlighetsfall åt ena hållet är när ett friskt spädbarn vistas som fosterbarn i det blivande adoptionshemmet, ett ytterlighetsfall åt andra hållet är när man har en psykiskt gravt skadad tonåring, som behöver kvalificerad vård i enskilt hem, faktiskt mera sjukvård än barnavård i egentlig mening. Mellan dessa ytterlighetsfall finns det

Ang. ersättning för vård i fosterhem sedan alla schatteringar, och att ersättningen skulle vara en och samma i alla dessa fall tror jag inte att någon vill göra gällande. Att ha en principiell inställning i den här frågan, något som fru Hamrin-Thorell efterlyser, tycker jag också är mycket svårt, med tanke på hela det vida fältet av fosterbarnsförhållanden.

Som fru Ohlsson framhållit i sin interpellation, hänger frågan om skälig ersättning till fosterföräldrar ihop med i vilken utsträckning det skall betraktas som ett yrke att ha hand om fosterbarn. Fru Ohlsson har också påpekat att man givetvis kommer in på frågan om skattskyldighet, om sociala förmåner och om vem som i det enskilda fallet skall betraktas som arbetsgivare och liknande frågeställningar, kanske också sådana frågor som hur fosterföräldrar skall organisera sig. Jag kan som exempel nämna att Västerbottens läns landsting betalar ersättning till enskilda hem även för perioder då det inte vistas några fosterbarn i hemmen, därför att hemmen skall ha platser som står till förfogande. Såsom huvudmän för barnhemmen har landstingen ett stort intresse av fosterbarnsvården, och därför bidrar de flesta landstingen till fosterlönerna, vilket jag också kom in på i mitt svar.

Fru Hamrin-Thorell har varit så vänlig och påpekat vad som togs upp i en TV-utsändning för en tid sedan. Fru Hamrin-Thorell frågade om det är min bristande benägenhet att tillmötesgå fosterhemmens intressen som gör att mitt svar verkar vara ensidigt. Liknande synpunkter har senast tagits upp av barnpsykiatern Brita Mannerheim i Dagens Nyheter i dag. Hon har påpekat att det inte nämndes någonting i programmet om de högre ersättningar som utbetalas av många kommuner och inte heller om de ersättningar som staten lämnar för vård i enskilt hem av ungdomsvårdsskoleelever. Jag anser det därför mycket angeläget att framhålla att mitt svar klipptes mitt i en replik.

Ang. ersättning för vård i fosterhem

Jag började med att poängtera att lämpligheten att ta hand om barn — där jag inte utesluter en grundsyn av idealitet — är det väsentliga. Jag fortsätter i samma replik — jag citerar en utskrift av ljudbandet som jag på begäran fått från Sveriges Radio — »att fosterföräldrar som har särskilda svårigheter att fostra barnen därför att de är annorlunda, kanske skadade på något sätt, att dessa skall ha en högre ersättning tycker jag också är rimligt, och där utgår redan i dag betydligt högre belopp än den allmänna rekommendationen säger. Ersättningar på 1 000 kr i månaden och kanske ändå högre utbetalas för barn, där fosterföräldrarna verkligen har ett stort arbete att ta hand om dem.»

Detta avsnitt klipptes dock bort vid redigeringen.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag tar mig friheten att ge mig in i denna riksdagslek, ty jag hade hoppats att få litet klarare besked. Det är ju många intressanta aspekter som kommer upp här. Jag hade hoppats att statsrådet Odhnoff skulle ange litet klarare om statsrådet ansåg det rimligt att man för ett normalt barn gav fosterföräldrarna 255 kronor i månaden utom barnbidraget. Det är alldeles självklart att man för sjuka, missanpassade eller på annat sätt svårskötta barn inte betalar så låg ersättning.

I statsrådets svar sägs det att det är svårt att få någon statistik i denna fråga. Jag har utan svårigheter hämtat sådana uppgifter från vår gemensamma hemstad Göteborg. Därav framgår mycket tydligt att man inte anser att 255 kronor räcker. För de flesta barnen betalar man mer. Detta kan man göra i storstäderna, men det är givetvis svårare på andra håll. Här kommer då in folkpartiets gamla krav om att statsbidrag skulle utgå. Jag kan inte finna att statsrådet berört den frågan.

Då kommer man fram till frågan: Är

det inte egendomligt att staten icke skall ge bidrag till fosterhem när man tänker sig att statsbidrag skall utgå till familjedaghem? Enligt det förslag som har lagts fram skulle ju staten betala 35 procent av kostnaden för familjedaghemmen. Då kommer staten att medverka till att accentuera det redan existerande förhållandet att familjedaghemmen blir bättre betalda än fosterhemmen.

Jag fick åtskilliga påringningar i samband med statsrådets uttalande, som jag nu hörde delvis var förvanskat — vilket tyvärr inte har dementerats i TV eller radio. En fostermor framhöll för mig att hon tagit hand om ett barn som tidigare hade varit dagbarn hos henne. Det hade hon gjort för att barnet skulle få bättre vård. Men resultatet för hennes del blev att hon fick sämre betalt för sin insats. Det framgår faktiskt av statsrådets siffror i interpellationssvaret. Ersättningen på 255 kronor plus barnbidraget blir 330 kronor i månaden, och en dagmamma kan enligt familjedaghemsutredningen för närvarande räkna med 16 à 20 kronor per dag. Det måste alltså löna sig bättre att ha ett dagbarn. Och man får väl ändå utgå från att skall den ena tjäna på att vårda ett barn bör den andra också göra det. Eller skall samhället verkligen säga, att fosterföräldrarna har sådan glädje av det barn de tar hand om att de snarare bör lämna bidrag än få någon lön? Om jag inte hörde fel, så var statsrådet i sitt första anförande inne på att det är alldeles rimligt att en dagmamma får lön. Varför skall då inte en fosterbarnsmamma få det? För 330 kronor i månaden är det ju väldigt svårt att hålla ett barn med både kläder, mat och husrum.

Jag tycker inte att detta är så värst tilltalande, och jag skulle vilja ställa en fråga som inte har blivit besvarad: Vore det inte rimligt att staten verkligen ingriper och lämnar procentuellt bidrag även till fosterhemmen, i synnerhet om man nu går in för att lämna

högre ersättning till dagmammorna? Det är ju beräknat att dagmammorna skall få 4 000 kronor per år och dessutom 1 000 kronor i kostnadsersättning, varvid statsbidraget skulle vara 1 600 kronor.

Man begär av fosterföräldrarna, sade en barnavårdsman till mig, först att de skall älska dessa barn och ge dem värme och kärlek, sedan får de en dag höra, att nu skall de sluta älska barnen eftersom dessa skall tillbaka till föräldrarna. Det är mycket begärt, att fosterföräldrarna dessutom ekonomiskt skall bidra till barnens uppehälle.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag tycker att statsrådet Odhnoff upplyser oss om sådant som vi alla redan känner till, som vi kan läsa oss till och som vi, som sysslat med detta, har alldeles klart för oss, nämligen att det är en lång, lång skala från att ta hand om ett friskt barn, därför att barnet inte kan vara hos sina egna föräldrar, och till att vårda de barn som är på Skå. Den skalan är enorm, och vi vet alla att ersättningarna är differentierade; likaså att staten ger anslag när det gäller ungdomsvårdsskoleeleverna.

Vad som intresserar oss är naturligtvis om statsrådet har tagit ställning *inte* till principen att den skall ha så mycket och den så mycket, utan till frågan ifall samhällets ersättning till fosterföräldrarna enbart skall täcka kostnaderna för kläder, rum, kost, fritidsgrejer och allt annat, som vi vet att både normala och även missanpassade eller mindre normala barn bör ha. Eller om samhället dessutom skall betala en viss ersättning för den vård och fostran barnen får. En fosterhemsmamma kan t. ex. inte ha något arbete bredvid utan blir upptagen av barnets vård och fostran.

Den principen och det var den jag efterlyste — skulle man kanske kunna diskutera. Skulle det inte vara riktigt

Ang. ersättning för vård i fosterhem
att staten verkligen trädde till med bidrag. De ersättningar som utgår i de flesta kommuner rör sig upp och ned kring 255 kronor. Det kan absolut inte vara någon ersättning för vården och inte ens täcka kostnaderna för ett barn; vi vet ju alla hur dyrt allting är nu.

Det är den principen jag har efterlyst och inte frågan om inställningen till differentieringen. Vi tycker — och det kan man utläsa ur de initiativ som tagits här i riksdagen — att statens medverkan borde utsträckas även till andra barn än dem som statsrådet nämnde.

Jag tycker att enbart det faktum, att det är en lång skala av olika ersättningar ger anledning till att snabbt gripa sig an med detta problem. Jag kan inte förstå att socialstyrelsen inte för länge sedan fått kartlägga denna stora differentiering och vad som utgår i fosterhemslöner. Ovanpå detta skulle man ha en utredning, som verkligen omfattade hela detta system och kanske till och med visade vad samhället, staten såväl som kommunerna, sparar på denna grupp kvinnor, som är villiga att ställa sig till förfogande för att ta hand om barn, som samhället åtagit sig att ge vård och fostran men som de överlämnat till denna grupp av kvinnor i hemmen. Jag förstår absolut inte varför dessa skall stå i en särställning när det gäller det ekonomiska vederlaget.

Statsrådet fru **ODHNOFF**:

Herr talman! Beträffande ersättningen till det normala barnet påpekade jag, fru Segerstedt Wiberg, i min förra replik, att det är en stor variation mellan normala barn som skall adopteras och alltså vistas tillfälligt som fosterbarn i det hem där de skall adopteras och de barn som av andra orsaker har kommit till ett fosterhem. Att här utan vidare föra fram en princip och en rekommendation finner jag inte möjligt.

Ang. ersättning för vård i fosterhem

Beträffande statistiken framhöll jag också, att storstäderna betalar mera. Den upplysningen kan man utan vidare inhämta. Men svårigheten när det gäller statistiken är att få statistik som täcker hela landet. Det är alltså den svårigheten som man kommer att övervinna när man får den nya uppläggning av statistiken som jag nämnde.

Vad så beträffar statsbidrag till fosterlöner — och då naturligtvis inte dem som staten själv står för som huvudman utan de som kommunerna står för, vilket jag tar för givet att fru Segerstedt Wiberg menar — är detta en fråga som ligger utanför såväl den enkla frågan som interpellationen. Det står fru Segerstedt Wiberg fritt att utvidga frågeställningen, men då vid något annat tillfälle.

Fru Hamrin-Thorell sade att hon bara har fått upplysningar som alla redan har kännedom om. Ja, det kanske inte ens var nödvändigt att fråga! Det talas om hur man omedelbart bör komma ut med en rekommendation om hur stora fosterlönerna rimligtvis bör vara, och jag tycker då det är viktigt att man får klart för sig resultatet av den undersökning, som jag tidigare hänvisade till och vilken pågår inom socialstyrelsen där man håller på och bearbetar svar som redan lämnats in. Det är alltså en undersökning, som i det närmaste slutförts, beträffande orsakerna till att barn lämnas på barnhem.

Det är också viktigt att det sker en kartläggning av fosterlönernas storlek. Det måste ju ändå vara en förutsättning för att man skall kunna ta upp en diskussion med kommunförbunden. Jag tar för givet att socialstyrelsen, när det materialet föreligger, kommer att använda det vid sådana diskussioner.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Jag frågade inte statsrådet Odhnoff för att få några faktiska upplysningar, ty sådana är det lätt att läsa sig till eller få genom socialstyrelsen eller någon annan myndighet.

Jag frågade efter statsrådet Odhnoffs egen uppfattning i frågan, ty den tror jag är av stort intresse, eftersom statsrådet nu har hand om frågor som är så väsentliga för många medborgare, inte minst för kvinnorna.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Statsrådet trodde att jag talade om normala barn som skall adopteras. Nej, jag tänkte på dem som nämns i interpellationssvaret, när det talas om normalbelopp för fosterlöner när det gäller barn som omhändertagits för samhällsvård. Dessa barn är ju inte omhändertagna för att adopteras. För de senare kan man följa mycket enkla linjer; i Göteborg exempelvis lämnas ingen betalning alls för barn som skall adopteras.

Om statsrådet inte nu vill diskutera frågan om statsbidrag, så kan jag givetvis vänta till ett senare tillfälle. Jag ville bara passa på att ta upp frågan, eftersom jag tyckte det var aktuellt att påpeka att här föreslås i det ena fallet statsbidrag och i det andra inte, vilket går ut över dem som får endast 255 kronor i månaden för ett mycket stort och svårt arbete.

Fru OHLSSON, LILLY, (s):

Herr talman! Jag vill återigen tacka för att jag fått det besked jag bad om i min interpellation, nämligen att det skall göras en kartläggning av fosterlönerna. Jag är mycket glad åt det. Att fosterlönerna måste variera, beroende på barnets ålder, om barnet har fysiska eller psykiska handikapp osv. är jag fullt på det klara med.

Beträffande fosterbarn från storstäderna skulle jag vilja säga till fru Segerstedt Wiberg, att de flesta av dem är utackorderade i mindre kommuner, som inte får några skatteinkomster men väl utgifter för dessa barn. Det är också en sak att tänka på.

Slutligen vill jag säga att jag med min

interpellation har velat komma åt sakfrågan i denna så otroligt viktiga angelägenhet. Jag tror att jag har klargjort, att jag velat komma åt fosterlönernas storlek och sådana saker och att jag inte, i likhet med en del andra talare, velat komma åt vissa statsråd.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Fru Hamrin-Thorell har undrat om de 255 kronorna skall vara en ersättning som svarar mot kostnaderna för barnets vård och fostran.

Jag har i mitt svar sagt att varken de 255 eller, om man lägger till det allmänna barnbidraget, de 330 kronorna i månaden innefattar någon nämnvärd ersättning för barnets vård och fostran, om man därmed avser ersättning för det arbete som fosterföräldrar lägger ned.

Det tycker jag är ett svar i klartext. Att man, när man sedan skall gå ut och resonera om vilken ersättning man skall komma fram till, måste ha ett annat sakunderlag än vad vi har i dag, det tycker jag också är uppenbart.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag skulle med statsrådet Odhnoff kunna säga till fru Lilly Ohlsson, att kommunala utgifter inte står på dagordningen i dag, så dem skall vi kanske inte diskutera. Men jag vill dock framhålla, att det är riktigt att det är storstäderna som placerar ut barnen och att därvid andra kommuner kan få åtskilliga utgifter. Men eftersom jag har accepterat fru Ohlssons linje att man skall ge ordentlig lön till fosterföräldrar, så innebär ju detta att de kommer att få betala skatt på lönen till kommunen där de är bosatta. Dessutom betalar de stora kommunerna ofta mer för de barn som placeras utanför hemstaden än för dem som placeras inom den.

Sedan hade fru Ohlsson några funderingar om »folk som vill komma åt

Ang. ersättning för vård i fosterhem statsråd», som jag inte riktigt förstod. Den fråga vi diskuterar här har debatterats i TV och radio. Hela svenska folket har haft tillfälle att följa den. Hela svenska folket kan vilja få vissa frågor klargjorda. Jag har aldrig varit med om att det har sagts, att man vill komma åt ett statsråd därför att man ber statsrådet om upplysningar. Menar fru Ohlsson på allvar att varje gång vi har en debatt med statsråd så betyder det att vi vill »komma åt» det statsrådet? Jag trodde att vi var här för att diskutera i sakfrågor, och den ordningen ämnar åtminstone jag hålla mig till.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 13 och 14 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 56.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 320, i anledning av väckta motioner angående skyldighet för fastighetsägare att delta i kostnad för enskild väg;

nr 349, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 april 1956 (nr 86) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

nr 350, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete samt ändrad lydelse av 3 § samma lag, dels motioner i ämnet, dels ock motioner om rätt att uppföra mindre egna hem utan byggnadstillstånd; ävensom

nr 362, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förköpslag m. m. jämte motioner i ämnet,

Interpellation ang. jordbruksrationaliseringen och därmed följande arbetslöshet

dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m., till den del propositionen ännu icke behandlats av riksdagen, dels motioner om samhälleligt ägande av mark som förutsättning för stadsplanläggning.

Interpellation ang. jordbruksrationaliseringen och därmed följande arbetslöshet

Ordet lämnades på begäran till herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp), som anförde:

Herr talman! Under senare år har starkt framhållits angelägenheten av att en samordning sker mellan jordbrukspolitiken och näringspolitiken i övrigt. Ett genomgående drag såväl i 1960 års jordbruksutrednings arbete och betänkande som i propositionen till årets riksdag om riktlinjer för jordbrukspolitiken, har också varit att så långt möjligt inränga jordbrukspolitiken i den allmänna näringspolitiken. Framför allt har jordbruksproduktionens omfattning, rationaliseringspolitikens intensitet och inriktning och småbruksstödet utformning diskuterats och avvägs inte minst med hänsyn till behovet av arbetskraft och kapital inom andra delar av näringslivet.

De senare årens jordbrukspolitiska debatt, liksom utformningen av den framtida jordbrukspolitiken, har skett mot bakgrunden av en högkonjunktur med stark efterfrågan på arbetskraft. Trots en rätt omfattande immigration av utländska arbetssökande syntes denna brist bli bestående. De framtidsbedömningar och prognoser som gjordes talade enbart om stark brist också framöver på den mänskliga faktorn. Mot denna bakgrund är det kanske inte så underligt om såväl debatten som politikens utformning fått slagsida åt den riktning som förmenat, att man all-

tid och i alla sammanhang gör samhällsekonomiska vinster vid nedläggning och/eller omstrukturering av jordbruk. De mest avancerade beräkningarna gav ju till resultat att man samhällsekonomiskt kunde betala nära nog vad som helst för att friställa jordbrukare. Lokaliseringsmässiga och sociala hänsyn beaktades mycket motvilligt.

Alla prognoser till trots har det emellertid skett en markant omsvängning i konjunkturerna med starkt minskad efterfrågan på arbetskraft. Framför allt gör denna minskning sig gällande då det gäller äldre ej särskilt yrkesutbildad arbetskraft. Enligt senast tillgängliga uppgifter närmar sig antalet arbetslösa, inklusive dem som är sysselsatta i beredskapsarbete och dem som är föremål för omskolning, snart 100 000.

Med hänsyn till att vi också föregående år hade en liknande situation, om ej fullt så accentuerad, och med hänsyn till att stora arbetsmarknadspolitiska insatser gjorts och alltjämt görs är denna arbetsmarknadssituation mycket oroande. Dagens situation på området ställer inte bara en hel del framtidsprognoser på huvudet. Den ger också anledning till en fördomsfri prövning, kanske omprövning, när det gäller åtgärderna för att komma till rätta med den nuvarande arbetsmarknadssituationen.

Allvaret i dagens situation, såväl omedelbart som på sikt, bekräftas av chefen för arbetsmarknadsstyrelsen, generaldirektör Bertil Olsson, som enligt tidningsuppgifter uttalat, att vi behöver skapa 100 000 arbetstillfällen oavsett om dessa är lönsamma eller ej för att något så när bemästra situationen. Som resultat av en långsiktig bedömning av arbetsmarknadssituationen för den äldre arbetskraften har ju riksdagen också snart att ta ställning till förslag om bestående möjligheter för äldre arbetskraft i åldrarna 60—67 år att erhålla månatlig kontantersättning då arbete ej kan erhållas, i realiteten något av en villkorlig förtidspensionering. Såväl

Interpellation ang. jordbruksrationaliseringen och därmed följande arbetslöshet

AMS-chefens uttalande som det ovan åberopade förslaget beträffande ekonomiska garantier åt den äldre arbetskraften måste anses härröra från nya och realistiska bedömningar och bekräfta allvaret i situationen också på sikt. Även om man får antaga att en viss del av friställningarna skett av konjunkturmässiga orsaker kan man anse som sannolikt att vi för en avsevärd tid framöver kommer att ha bestående sysselsättningsbekymmer åtminstone inom vissa landsdelar.

Mot bakgrund av vad ovan anförts beträffande koordineringen av jordbrukspolitik, övrig näringspolitik och arbetsmarknadspolitik finns anledning att ifrågasätta, om inte jordbrukspolitiken, vad avser inriktningen av statens stöd till jordbrukets rationalisering, borde nyanseras, såväl med hänsyn till konjunktur- och arbetsmarknadsläge som med hänsyn till den lokala arbetsmarknadssituationen. En dylik nyansering, såväl lokalt som tidsmässigt anpassad, bör kunna ske utan att konflikt uppstår med den mera långsiktiga målsättningen.

Eit studium av arbetslöshetssiffrorna liksom siffrorna beträffande avgången från skogs- och jordbruksnäringen ger vid handen, att där arbetslösheten är som störst, är också avgången från jordbruket starkast. Man kan på goda grunder också antaga att denna avgång efter de nya jordbrukspolitiska linjerna kommer att forceras, liksom att det i stor utsträckning här rör sig om äldre människor som ogärna flyttar till annan ort. Vad här sker är således att det ena statliga organet får nya direktiv och är i full fart med att snabbare frigöra jordbrukare — i många fall mot deras egentliga önskan — medan det andra organet med ljus och lykta söker efter varje annat arbetstillfälle och anordnar dyra ofta icke lönsamma beredskapsarbeten. Då inga andra åtgärder är möjliga utbetalas kontantunderstöd. Avgången från jordbruket — den ovan rubricerade icke frivilliga — är

ingalunda en ovanlig företeelse. Den är oftast föranledd av att statligt stöd för förbättringar och rationaliseringar t. o. m. i fråga om enbart långivning icke står vederbörande till buds, när det bedöms att brukningsdelen på sikt icke är bärkraftig, att jordbruksdelen är för liten, att investeringen inte har tillräcklig omfattning etc. Att dylika bedömningar därtill gör det omöjligt att utnyttja det statliga stöd som står alla andra medborgare till buds för att bygga eller förbättra sin bostad gör inte saken bättre. Allt detta är samverkande faktorer som gör att många jordbrukare helt enkelt »ger upp» änskönt de icke har förutsättningar för att skaffa sig annat arbete.

Att detta förhållande, i varje fall där det lokalt avgränsat oavsett konjunkturna synes bestående, icke är samhällsekonomiskt försvarbart torde vara rätt självklart. Beredskapsarbeten har oftast en betydande överkostnad. Också omskolning och omflyttning är dyrbara åtgärder, som knappast kan vara lönsamma eller användbara beträffande den äldre arbetskraften. Skulle sådana åtgärder kunna vidtagas i den omfattningen att också dessa grupper helt kan bli delaktiga, uppstår ju därtill också behov av betydande samhällsinvesteringar i form av bostäder och samhällsservice på den nya bostadsorten.

Det kan mot denna bakgrund starkt ifrågasättas om inte rationaliseringspolitiken och det statliga stödet härtill i vissa delar av landet borde ges en inriktning som tog större hänsyn till det rådande arbetsmarknadsläget. En nyansering härvidlag innebärande att stöd kunde ges också för mindre, kanske mera kortsiktiga, investeringar — s. k. vardagsrationaliseringar —, skulle säkert i många fall vara det billigaste och bästa sättet att ge dessa människor försörjningsmöjligheter under återstoden av deras aktiva tid.

Dylikt stöd bör kunna ges inom de nuvarande ramarna, om tillämpnings-

Interpellation ang. jordbruksrationaliseringen och därmed följande arbetslöshet
föreskrifterna göres mera anpassningsbara och stödet göres mera flexibelt. Det borde heller inte vara omöjligt att i de län som hårdast drabbats av arbetslöshet införa ett extra rationaliseringsstöd med särskilda föreskrifter och med inriktning på vissa typer av rationaliseringsinsatser.

I samband härmed borde också prövas möjligheten att utnyttja den aktuella sysselsättningssituationen för att lösa vissa av de landskapsvårdsproblemen, som strukturomvandlingen inom jordbruket medverkar till att accentuera.

Med stöd av vad som ovan framhållits anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

Har statsrådet observerat de här på-

talade förhållandena beträffande sambandet mellan arbetslöshet och jordbruksrationalisering speciellt inom vissa län?

Har statsrådet för avsikt att föreslå ändringar i nu gällande bestämmelser för stödet till jordbrukets rationalisering i avsikt att mildra verkningarna i berörda avseende?

Kammaren medgav, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.15.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Fredagen den 1 december

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne november.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 351, i anledning av riksdagens år 1966 församlade revisorers berättelse över verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen hänvisats till statsutskottet;

nr 352, i anledning av riksdagens år 1966 församlade revisorers berättelse, i vad avser organisationsföredragandenas verksamhet samt arbetstidskontroll och effektivitetsmätning inom statsförvaltningen, jämte motioner;

nr 353, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers särskilda berättelse om statlig representation;

nr 354, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner;

nr 355, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen av vissa tjänster m. m.;

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 357, i anledning av motion angående Dansmuseets lokal- och personalförhållanden;

nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stiftelse för utgivning av en informationstidskrift för invandrare;

nr 359, i anledning av motioner om en plan för den kriminologiska forskningens utbyggnad; ävensom

nr 360, i anledning av motioner om sociologisk forskning rörande sambandet mellan inställning till etiska och religiösa normer samt ungdomskriminalitet.

Ang. placering av utländska läkare i praktiktjänst

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ASPLING, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Palms* (s) interpellation angående placering av utländska läkare i praktiktjänst, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Palm har ställt en fråga till mig om de utländska läkarnas praktiktjänstgöring vid svenska sjukhus.

På regeringens förslag beslöt 1966 års riksdag att en särskild tilläggsutbildning skulle anordnas för läkare med utländsk medicinsk examen. Utbildningen sker i form av en vidareutbildningskurs på fyra månader och en språkkurs på ca två månader. Efter genomgången utbildning skall läkaren — innan han får legitimation — i allmänhet tjänstgöra ett och ett halvt år vid kliniker, som godkänts för ändamålet av medicinalstyrelsens nämnd för utländska läkare. Under tjänstgöringen förutsätts läkaren som regel kunna få vikariat på underläkartjänst. Den första vidareutbildningskursen ägde rum i våras vid regionsjukhuset i Örebro. I avslutning härtill gjorde nämnden en förfrågan till klinikcheferna vid landets centrallasarett och övriga lasarett av motsvarande karaktär om det förelåg

Ang. placering av utländska läkare i praktiktjänst

möjligheter att ta emot en eller flera läkare för tjänstgöring. Enkäten gav vid handen, att lasaretten i stort sett inte tyckte ha behov av den läkarförstärkning som nämnden erbjöd utan att de var relativt väl tillgodosedda med vikarier på underläkartjänsterna.

Resultatet av denna enkät föranledde en av nämndens ledamöter, professor Werkö, till en kommentar i Läkartidningen. Efter att ha konstaterat behovet av en väl kontrollerad import av utländska läkare avslutar han sin artikel med följande uttalande: »Medicinalstyrelsens nämnd för utländska läkare gör vad den kan för att gallra och utvälja lämpliga individer och ge dem lämplig efterutbildning. Det fordras dock att hela den svenska läkarkåren och då framför allt läkare i chefsställning bidrar till denna efterutbildningsprocess så att sjukvården kan dra största möjliga nytta av dessa läkare.»

I detta uttalande vill jag helt instämma.

Jag har nu erfarit att nämnden har beslutat utvidga kretsen av godkända sjukhuskliniker för att ge de utländska läkarna större valfrihet vid sökande av underläkarvikariat. Detta har kunnat ske utan avkall på kvaliteten i den praktiska tjänstgöringen. Nämnden uppger också att samtliga läkare, som i våras genomgått kursen i Örebro, nu har underläkarvikariat vid kliniker som är lämpliga för deras utbildning. Nämnden räknar inte med att det skall möta några svårigheter att bereda kommande kursdeltagare lämpliga utbildningsplatser.

Herr PALM (s):

Herr talman! Jag har med tillfredsställelse tagit del av det svar som statsrådet Aspling gett på min interpellation. Det utgör en värdefull bekräftelse på hur det ansvariga statsrådet ser på en av vägarna för att lösa en besvärande arbetskraftsfråga inom den stora vårdsektorn.

Jag måste erkänna att jag blev ganska oroad, när jag för några månader sedan följde den debatt som fördes i Läkartidningen om möjligheterna att placera de utländska läkare som utbildas vid den nämnda kursen i Örebro. Professor Lars Werkö gav i nr 27 av Läkartidningen en kommentar till en enkät som gjorts om möjligheten för de svenska sjukhusen att ta emot dessa utländska läkare för att ge dem långtidsvikariat. Frågan hade gått ut till klinikcheferna vid centrallasaretten, och professor Werkö, som är medlem av medicinalstyrelsens nämnd för utländska läkare, skrev i sin kommentar i Läkartidningen:

»Den goda kvaliteten på medicinarna i den första grupp som utbildas i Örebro avspeglas av att man i Örebro och dess omgivning är beredd att ta hand om större delen av den kurs som utexamineras under försommaren 1967. Däremot har det varit en källa till såväl förvåning som besvikelse för nämnden för utländska läkare att se med vilken negativ attityd större delen av klinikcheferna på centrallasaretten besvarade (eller underlät att besvara) den enkät som ställts till dem. Många överläkare svarar helt enkelt, att någon möjlighet att bereda dessa läkare vikariat inte finns, andra svarar, att man hellre vill ha en svensk medicine kandidat än några utländska läkare på sin klinik, medan några underlåter att svara eller helt lakoniskt svarar nej.

Huruvida detta är uttryck för att läkarbristen håller på att kompenseras eller att man anser detta läkartillskott mindervärdigt är svårt att avgöra. Bägge alternativen förefaller lika olustiga för den som centralt bedömer frågorna.»

I sin artikel drog professor Werkö följande slutsats:

»Det samlade intrycket man får av enkäten är sålunda, att centrallasaretten har sitt läkarbehov i huvudsak tillgodosett. Det är tydligt att läkarbristen i dag inte upplevs på de stora sjukhu-

Ang. placering av utländska läkare i praktiktjänst

sens stora discipliner, medicin, kirurgi och psykiatri, utan manifesteras utanför dessa, såväl på mindre sjukhus som i andra specialiteter eller öppen vård.»

Herr talman! För en lekman förefaller statsmakternas initiativ på detta område vara ett gott grepp, samtidigt som svaren verkar något förbryllande med tanke på den ofta påtalade s. k. vårdkrisen. Folkpartiet har ju energiskt drivit påståendena om vårdkrisen i sin politiska propaganda, och vi kommer säkerligen att få höra mera av detta under valåret 1968. Nu ställer man sig frågan: Hur stämmer det mottagande som denna enkät i många fall fick med folkpartiets sätt att för några månader sedan framställa sjukhussituationen som närmast katastrofal?

En oro kände jag också över den motvilja som redan på 1930-talet kom till uttryck i vissa läkarkretsar gentemot de yrkeskolleger som måste fly undan sina politiska förtryckare på kontinenten för att söka sin utkomst i vårt land. Då hette det att vi redan hade tillräckligt med läkare i Sverige och att vi inte hade behov av flera. Denna syn föll tillbaka bl. a. på en gammal monopolistisk skråanda, som dess värre funnits inom många yrkeskategorier men som utvecklingen själv kommit att korrigera. Jag hade kunnat förstå ett vakthållande kring egna intressen, om det varit frågan om en arbetslöshetshotad kår, men en sådan är ju läkarkåren ingalunda. Dessa intryck har kommit att blandas med vad som sägs av den borgerliga opinion vilken upprepade gånger anklagat regeringen för en överdriven försiktighet i sin invandringspolitik och vad som sägs i frågan om att så snabbt som möjligt ansluta vårt land till den stora gemensamma marknaden, där ett av fundamenten är en fri europeisk arbetsmarknad. Den slutsats jag kommer till är att professor Werkös signaler har varit till stor nytta när det gällt att uppmärksamma dessa förhållanden.

Herr talman! Jag gläder mig också

åt socialministerns kompletterande besked om att medicinalstyrelsens nämnd för utländska läkare beslutat utvidga kretsen av godkända sjukhuskliniker för att fortsättningsvis ge de utländska läkarna större valfrihet vid sökandet av underläkarvikariat. Av stort intresse hade emellertid varit att få några aktuella faktiska uppgifter om antalet utländska läkare som beretts och framöver ges möjligheter att på detta sätt medverka till en lösning av våra omtalade vårdproblem, men jag tar socialministerns svar som en försäkran när han säger att nämnden inte räknar med att det skall möta några svårigheter att bereda kommande kursdeltagare lämpliga utbildningsplatser.

Jag tackar socialministern för det svar han givit i denna fråga.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman: Med hänsyn till att herr Palm i någon mån berörde förhållandena längre tillbaka i tiden, då man otvivelaktigt från centrala instanser på läkarhåll intog en annan attityd till dessa frågor än man gör i dag, vill jag gärna stryka under att Läkarförbundet i dag ju i olika avseenden har ställt sig positivt även till import av läkare från andra länder.

Herr Palm ställde också en fråga angående antalet utländska läkare. På det vill jag svara att vi haft förmånen att ta emot ett mycket betydande antal utländska läkare. Som jag nämnde under remissdebatten i denna kammare för någon tid sedan, kunde vi för några veckor sedan få ett ytterligare tillskott av 55 väl kvalificerade läkare från Tjeckoslovakien och Bulgarien. Det har naturligtvis varit av stort värde.

Herr Palms fråga berör otvivelaktigt en intressant sak. Jag skall inte närmare gå in på professor Werkös artikel. Emellertid ställer ju denna fråga framför allt det många gånger onyanserade talet om läkarbristen i en viss egendomlig dager. När vi i olika avseenden an-

Ang. placering av utländska läkare i praktiktjänst

stränger oss för att snabbt få fram fler utländska läkare med god grundutbildning, visar det sig av en del uttalanden från klinikcheferna vid centrallasaretten och övriga lasarett, att man på sina håll inte kunde placera fler läkare.

Det speglar naturligtvis inte läget i dess helhet i vårt land. Som jag många gånger framhållit har vi problem på detta område. Vi måste utbilda fler läkare, och vi måste också försöka få fler utländska läkare till Sverige. Men nog är en del av dessa yttranden ett intressant fenomen i sjukvårdsdebatten. Det visar väl framför allt, herr talman, som jag också många gånger understrukit, att vi behöver nyansera debatten om våra sjukvårdsresurser.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Anmäldes och bordlades**statsutskottets utlåtanden:**

nr 177, i anledning av motion om statsbidrag för anordnande av skyddsrum m. m.;

nr 178, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers särskilda berättelse om fortifikationsförvaltningens anlitande av visst konsultföretag;

nr 179, i anledning av motioner om ökad samhällsekonomisk forskning;

nr 180, i anledning av motioner om utökad cancerforskning;

nr 181, i anledning av motion angående utbildning i Sverige av personal för behandling av skelögda barn;

nr 182, i anledning av motioner om inrättande av professorer i personaladministration vid de tekniska högskolorna;

nr 183, i anledning av motioner om inrättande av ytterligare en juridisk fakultet;

nr 184, i anledning av motioner om ytterligare utbildning av tandläkare;

nr 185, i anledning av motioner om förlängning av förordnande som docent;

nr 186, i anledning av motioner om en beredskapsplan för samordning av transportresurserna i Norrland;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt omorganisation av televerket, m. m.;

nr 188, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers särskilda berättelse om televerkets bostäder i Ny-näshamn; samt

nr 189, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers särskilda berättelse om redovisningen av förskott till vissa plankostnader;

bankoutskottets utlåtande nr 58, i anledning av motion angående tillhandahållande av riksdagstryck m. m. till bibliotek;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m. jämte motioner i ämnet;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 4:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av atomansvarighetslagen den 3 juni 1960 (nr 246); samt

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 9 juni 1967 (nr 537) angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § 1 mom. och 39 § civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74); samt

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med anledning av sammanslagning av medicinalstyrelsen, medicinalstyrelsens sjuk-

vårdsberedskapsnämnd och socialstyrelsen;

tredje lagutskottets utlåtande nr 57, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående begränsad giltighetstid för lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område samt ändrad lydelse av 1 och 1 a §§ samma lag, dels motioner i ämnet, dels ock motioner om tillämpning av ensittarlagen på kronans mark; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av motioner om utredning angående samhällets kulturpolitiska uppgifter; samt

nr 58, i anledning av motion om en allsidig kulturutredning.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.18.

In fidem

K.-G. Lindelöw